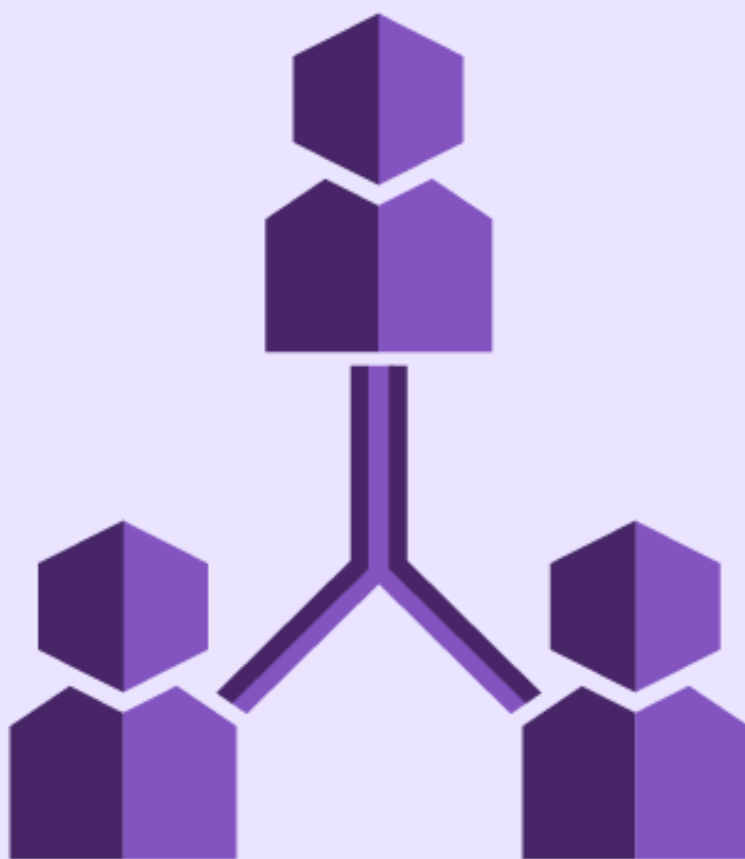

Nya regler om hållbarhetsredovisning

Hur påverkas små och medelstora företag?

Förord

Denna rapport har tagits fram av Ramboll på uppdrag av Tillväxtverket för att undersöka hur små och medelstora företag (SMF) indirekt kan påverkas av den nya lagstiftningen kring hållbarhetsrapportering – Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD).

CSRD innebär att stora företag möts krav på hållbarhetsrapportering, vilket indirekt kommer att påverka deras mindre underleverantörer, däribland små och medelstora företag. Underleverantörerna, även om de inte omfattas direkt av CSRD, kommer att behöva anpassa sina processer för insamling och rapportering av hållbarhetsdata för att kunna möta sina större kunders ökade krav på transparens och hållbarhet. Det skapar både utmaningar och affärsmöjligheter för SMF, som genom ett stärkt hållbarhetsarbete kan positionera sig för framtida framgång.

Rapporten visar på en komplex bild där många små och medelstora företag står inför en rad utmaningar. Förutom den ökade administrativa bördan innebär CSRD:s omfattande krav på hållbarhetsdata att företag känner sig osäkra på hur de ska agera för att möta kundernas och marknadens nya förväntningar. Utmaningarna är särskilt stora för företag som saknar både djupare hållbarhetskompetens och kunskap om de specifika krav som CSRD ställer.

För att stödja SMF i att navigera denna förändring och stärka deras hållbarhetsarbete, identifierar rapporten ett behov av konkreta insatser, såsom tillgång till rådgivning, praktiska verktyg och exempel, samt en digital plattform för stödmaterial.

Vi hoppas att denna rapport kommer att bidra till en ökad förståelse för de effekter som CSRD kan få för små och medelstora företag och fungera som en värdefull resurs för att hjälpa dessa företag att möta framtida utmaningar och skapa hållbara affärsmöjligheter.

Rapporten färdigställdes innan EU-kommissionen presenterade förslag om förenklade regler genom ett Omnibus-paket.

Stockholm 5 februari

Tim Brooks
Avdelningschef
Tillväxtverket

Caroline Dahlbom
Handläggare
Tillväxtverket

Sammanfattning

Tillväxtverket har anlitat Ramboll Management Consulting (Ramboll) för att utreda hur små och medelstora företag indirekt kan påverkas av implementeringen av Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) genom sina affärsrelationer och åtaganden gentemot stora företag. Studien baseras framför allt på kvalitativa semi-strukturerade intervjuer med totalt 13 aktörer inom stål- och metallindustrin i Norrbotten och Västerbotten, och som på olika sätt berörs av CSRD. Bland de intervjuade aktörerna finns stora företag, små och medelstora företag, olika typer av näringslivsfrämjande aktörer, arbetstagarorganisation samt bransch- och arbetsgivarorganisationer.

CSRD innebär ökade krav kring transparens för stora företag och så småningom för börsnoterade små och medelstora företag. CSRD leder till ett ökat behov av hållbarhetsdata och hållbarhetsarbete, där även små och medelstora företag som inte direkt omfattas av regelverket kommer att behöva samla in och rapportera mer hållbarhetsinformation till sina kunder. Företagen måste därför förbättra sina processer för insamling av hållbarhetsdata och öka insynen i sina leverantörsled. Detta kan även påverka relationerna mellan stora företag och deras underleverantörer, där samarbete och dialog blir viktigare. För små och medelstora företag innebär CSRD både utmaningar och affärsmöjligheter genom att arbetet kan stärka hållbarhetsarbetet och varumärket.

CSRD:s komplexitet skapar utmaningar för små och medelstora företag, särskilt då hållbarhetsområdena är breda och kräver djupa kunskaper inom en rad områden. Många företag saknar både kunskap om regelverket och intern kompetens inom hållbarhet, vilket försvårar för företagen att möta kundernas ökade krav. Eftersom många företag inte ser CSRD som ett omedelbart behov finns en risk att de inte arbetar proaktivt med de nya rapporteringskraven. De ökade krav som följer med CSRD skapar även en administrativ börda för små och medelstora företag som ofta redan har begränsade resurser.

För att stödja de små och medelstora företagen att möta dessa utmaningar behövs insatser. Små och medelstora företag behöver konkret information om CSRD samt ökad kunskap om hållbarhet generellt. Det finns också en efterfrågan av en rådgivningsfunktion, praktiska mallar, konkreta verktyg och goda exempel samt en digital plattform där stödmaterial kan samlas.

Innehåll

Sammanfattning	2
1 Inledning	4
1.1 Metod	5
1.2 Avgränsning.....	5
2 EU:s nya direktiv för hållbarhetsrapportering	5
2.1 Successiv implementering av direktivet.....	6
2.2 Dubbel väsentlighetsanalys	6
2.3 Rapportering sker i linje med ESRS-standarderna.....	7
2.4 Värdekedjeperspektivet inom CSRD och ESRS	8
3 Konsekvenser av CSRD	9
3.1 Stora företag kommer efterfråga data från underleverantörer	9
3.2 Samarbete mellan små och stora företag	9
3.3 Företagen ska leverera data inom flera hållbarhetsområden.....	10
3.4 Företag behöver se över processer för att tillhandahålla data	10
3.5 Företagen behöver ökad insyn i leverantörskedjan.....	11
3.6 CSRD är ett verktyg för att accelerera hållbarhetsarbete	11
4 Utmaningar att implementera CSRD	12
4.1 Komplex rapportering av hållbarhetsdata.....	12
4.2 Företag har begränsad kunskap om CSRD	12
4.3 Företag är inte proaktiva när det gäller CSRD.....	13
4.4 CSRD skapar ökad administrativ börda för företag	13
4.5 Företag har begränsat med tid och resurser.....	13
4.6 Risk att CSRD prioriteras framför verksamhetsutveckling.....	14
4.7 Svårt för företag att samla in och verifiera hållbarhetsdata	14
5 Behov av stödinsatser	15
5.1 Mer konkret information som lyfter affärsmöjligheter	15
5.2 Stöd kring ökade baskunskaper om hållbarhet	16
5.3 Mallar, verktyg och goda exempel.....	16
6 Summerande slutsatser	17
6.1 Osäkert hur CSRD påverkar små och medelstora företag	17
6.2 Företag behöver förbereda sig och förberedas inför CSRD.....	17
7 Referenser	18

1 Inledning

I Tillväxtverkets rapport om EU:s taxonomi för hållbara investeringar¹ konstaterades att införandet av EU-taxonomin² har en indirekt påverkan på små och medelstora företag, trots att de ännu inte omfattas av lagkraven. Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) är en del av samma lagpaket som utformats för att öka transparensen och bidra till möjligheten att kanalisera kapital till hållbara verksamheter.

Tillväxtverket önskar genomföra en analys för att bättre förstå hur små och medelstora företag indirekt kan komma att påverkas av CSRD. Nuvarande debatt om CSRD fokuserar i huvudsak på de företag som direkt omfattas av direktivet.

Mot denna bakgrund har Tillväxtverket anlitat Ramboll Management Consulting (Ramboll) för att utreda hur små och medelstora företag indirekt kan påverkas av implementeringen av CSRD, genom sina affärsrelationer och åtaganden gentemot stora företag. Studien ska även besvara vilka utmaningar som implementeringen av CSRD innebär för små och medelstora företag, samt vilka eventuella behov av stöd och insatser som dessa företag behöver till följd av CSRD. De analysfrågor som studien besvarar presenteras i Tabell 1.

Studien görs inom Tillväxtverkets samordningsuppdrag för Nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbotten och Västerbotten (regeringsuppdrag) samt regeringsuppdraget miljödriven näringslivsutveckling.

Tabell 1. Analysfrågor som besvaras i studien.

Tema	Analysfråga
EU:s nya direktiv för hållbarhetsrapportering	Vad innebär EU:s nya direktiv för hållbarhetsrapportering (CSRD)? Hur och när kommer rapporteringskraven enligt CSRD implementeras? Vilka företag omfattas av rapporteringskraven enligt CSRD? Vilka rapporteringskrav inom CSRD bedöms bli särskilt utmanande?
Konsekvenser av CSRD	Hur kommer små och medelstora företag inom stål- och metallindustrin påverkas av implementeringen av CSRD?
Utmaningar att implementera CSRD	Vilka utmaningar innebär implementeringen av CSRD för små och medelstora företag inom stål- och metallindustrin?
Behov av stödinsatser	Vilka behov av stöd eller insatser har små och medelstora företag inom stål- och metallindustrin till följd av CSRD?

¹ Tillväxtverket, EU-taxonomin om hållbara investeringar - hur påverkas små och medelstora företag?, (2023), <https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/publikationer/publikationer2023/eutaxonominomhallbarainvesteringarhurpaoverkassmaochmedelstoraforetag.3716.html>

² EU-taxonomin är ett EU-direktiv som likt CSRD syftar till ökad transparens. EU-taxonomin är ett klassificeringssystem för miljömässigt hållbara ekonomiska aktiviteter.

1.1 Metod

Studien baseras på kvalitativa semi-strukturerade intervjuer med totalt 13 aktörer inom stål- och metallindustrin i Norrbotten och Västerbotten, och som på olika sätt berörs av CSRD. Intervjuerna har använts för att samla in både övergripande och branschspecifika insikter om de möjligheter och utmaningar som CSRD innebär för små och medelstora företag. Bland de intervjuade aktörerna finns tre stora företag, tre små och medelstora företag, olika typer av näringslivsfrämjande aktörer, arbetstagarorganisation samt bransch- och arbetsgivarorganisationer.

De små och medelstora företagens perspektiv finns representerade i studien genom intervjuer med både enskilda små och medelstora företag inom stål- och metallindustrin i Västerbotten och Norrbotten, samt branschorganisationer. Vi vill i sammanhanget dock nämna att fler små och medelstora företag har blivit tillfrågade om att delta i studien, men att de har avböjt intervju med hänvisning till framför allt tidsbrist.

1.2 Avgränsning

Studien fokuserar på CSRD:s indirekta påverkan på små och medelstora företag genom leverantörskedjan uppströms från stora företag som direkt omfattas av rapporteringskraven enligt CSRD. De stora företagen tillhör stål- och metallindustrin med utgångspunkt i Västerbottens och Norrbottens län, men dess underleverantörer kan tillhöra andra branscher med annan geografisk placering.

Målgruppen för rapporten är regioner, kommuner, företag och företagsfrämjande med flera i hela landet.

2 EU:s nya direktiv för hållbarhetsrapportering

Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)³ är ny hållbarhetslagstiftning som syftar till ökad transparens och jämförbarhet mellan företagens hållbarhetsarbete. CSRD är ett EU-direktiv som införlivats i svensk lagstiftning genom Årsredovisningslagen (ÅRL)⁴.

CSRD implementeras med de tillhörande European Sustainability Reporting Standards (ESRS)⁵. Förenklat är CSRD själva lagstiftningen och det övergripande paraplyet som beskriver att företag ska rapportera, vilka företag som ska rapportera och när det ska ske. ESRS beskriver detaljerna kring hur företagen ska rapportera samt hur den dubbla väsentlighetsanalysen (beskrivs i avsnitt 2.2) ska genomföras. Företag som omfattas av CSRD ska även rapportera enligt EU-taxonomin.⁶

³ Europeiska unionen, Europaparlamentets och Rådets direktiv (EU) 2022/2464, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2464>

⁴ Sveriges riksdag, Årsredovisningslag, (1995:1554, SFS 2024:1115) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/arsredovisningslag-19951554_sfs-1995-1554/

⁵ Europeiska unionen. EU-kommissionens delegerade förordning (EU) 2023/2772, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32023R2772>

⁶ EU-taxonomin är ett EU-direktiv som likt CSRD syftar till ökad transparens. EU-taxonomin är ett klassificeringssystem för miljömässigt hållbara ekonomiska aktiviteter.

I dagsläget pågår en diskussion inom EU om att eventuellt justera tidplanen och innehållet för implementering av CSRD. Informationen i detta kapitel baseras på gällande beslut i januari 2025.

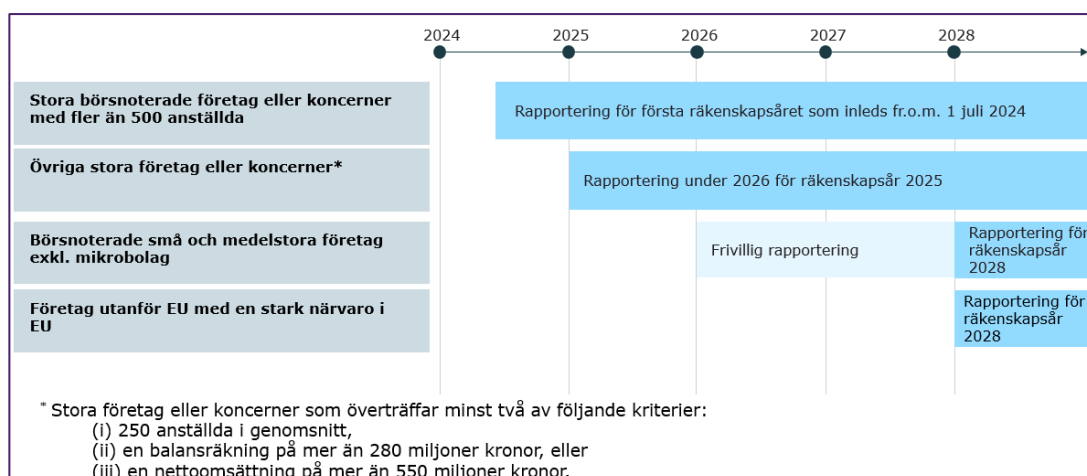
2.1 Successiv implementering av direktivet

CSRD implementeras stegvis och allt fler företag kommer successivt att omfattas av lagkravet. För företag som ingår i EU-registrerade koncerner gäller lagkravet på koncernnivå. Första kategorin att rapportera är stora börsnoterade företag med fler än 500 anställda.⁷

I Sverige ska denna grupp av företag rapportera över första räkenskapsåret som inleds från och med den 1 juli 2024. För företag och koncerner som uppfyller minst två av följande villkor träder reglerna i kraft 2025 med de första rapporterna 2026; i genomsnitt 250 anställda, en balansräkning på mer än 280 miljoner kronor eller en nettoomsättning på mer än 550 miljoner kronor.⁸

Den här rapporten fokuserar på de indirekta effekterna av CSRD och ESRS på små och medelstora företag genom de rapporterade företagens leverantörsled. Dock kommer börsnoterade små och medelstora företag, med undantag för mikroföretag, även omfattas direkt av lagkravet för CSRD från räkenskapsår 2026, med möjlighet att avvakta med rapporteringen till räkenskapsår 2028 om det kan motiveras varför CSRD-rapporteringen saknas.⁹

I Figur 1 presenteras hur CSRD är tänkt att implementeras stegvis beroende på storlek och ägandeform på rapporterade företag. Tidplanen är dock osäker då det pågår en diskussion inom EU om att justera tidplanen och dess innehåll.

Figur 1. CSRD implementeras stegvis beroende på de rapporterade företagens storlek och ägandeform. Källa: EU-kommissionen. Rambolls bearbetning.

2.2 Dubbel väsentlighetsanalys

CSRD kräver att rapporterade företag utför en omfattande analys för att kartlägga och bedöma inverkan, risker och möjligheter i företagets verksamhet och leverantörskedja. Detta kallas för dubbel väsentlighetsanalys. Syftet med denna

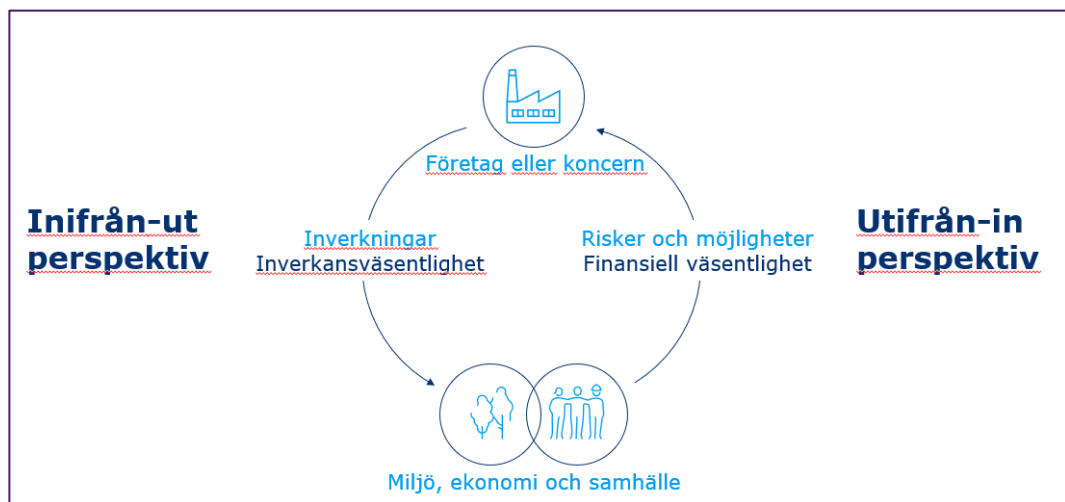
⁷ Sveriges riksdag, Årsredovisningslag, (1995:1554, SFS 2024:1115) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/arsredovisningslag-19951554_sfs-1995-1554/

⁸ Ibid.

⁹ Ibid.

analys är att undersöka och bedöma företagets inverkan inom olika hållbarhetsrelaterade aspekter på miljö, ekonomi och samhälle samt de finansiella risker och möjligheter som dessa hållbarhetsområden innebär för företaget.¹⁰

Analysen innefattar såväl ett inifrån-ut-perspektiv, där inverkan på miljö, ekonomi och samhälle står i fokus, som ett utifrån-in-perspektiv, där uppmärksamheten riktas mot de hållbarhetsrelaterade aspekterna och hur dessa påverkar företagets affärsmässiga risker och möjligheter. Ett hållbarhetsområde betraktas som 'väsentligt' om det har en påtaglig inverkan, och innebär betydande risker eller möjligheter, eller en kombination av dessa.¹¹

Figur 2 Dubbel väsentlighet är en av hörnstenarna i CSRD.
Källa: EU-kommissionen. Rambolls bearbetning.

2.3 Rapportering sker i linje med ESRS-standarderna

CSRD är en lagstiftning som implementeras tillsammans med tolv ESRS-standarder, vilka illustreras i Figur 3. ESRS-standarderna beskriver detaljerna kring hur företag ska rapportera enligt CSRD, bland annat genom fördefinierade upplysningskrav och datapunkter.¹²

Det finns två övergripande standarder: ESRS 1 och ESRS 2. Dessa är obligatoriska för samtliga rapporterande företag att följa och innehåller dels generella krav, exempelvis kring hur den dubbla väsentlighetsanalysen ska genomföras, dels generella upplysningar om bland annat affärsmodell, strategi, värdekedja och riskhantering.¹³

Övriga tio ESRS-standarder är ämnesstandarder som rör områden som miljö, sociala aspekter och styrning. Dessa ämnen är i sin tur uppdelade i underämnen, och i vissa fall även delunderämnen. Kopplade till respektive ämnesstandard finns upplysningskrav och datapunkter som företag ska rapportera på om resultatet av

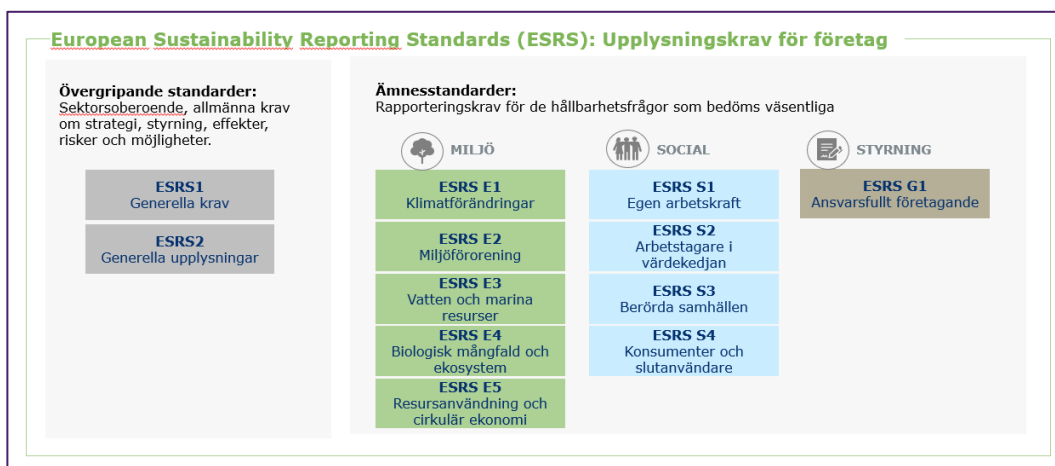
¹⁰ Europeiska unionen. EU-kommissionens delegerade förordning (EU) 2023/2772, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32023R2772>

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

¹³ Ibid.

den dubbla väsentlighetsanalysen visar att ämnet är väsentligt för just deras företag.¹⁴

Figur 3 Överblick över de tolv ESRS-standarderna.
Källa: EU-kommissionen. Rambolls bearbetning.

2.4 Värdekedjeperspektivet inom CSRD och ESRS

Ett viktigt syfte med CSRD är att öka företagens ansvar för hela värdekedjan, från råvaruutvinning och produktion till hantering av avfall. Enligt kraven i ESRS måste företagen identifiera och utvärdera den väsentliga påverkan samt risker och möjligheter som uppstår längs hela värdekedjan. Med värdekedja avses aktiviteter både uppströms och nedströms, det vill säga såväl i leverantörsledet som i relation till kunder och slutanvändare. För att uppfylla kraven behöver företagen kartlägga samtliga aktiviteter som ingår i deras värdekedja.¹⁵

EU-kommissionen är medvetna om de utmaningar som företag kan möta gällande insamling och rapportering av data för hela värdekedjan. Det finns därför infasningslättnader inkluderade i ESRS och Årsredovisningslagen gällande bland annat data från värdekedjan under en övergångsperiod på tre år. Även efter de första tre åren av rapportering finns det lättnader i lagstiftningen kopplat till omfattningen av data när den gäller små och medelstora företag.¹⁶

Om de rapporterade företagen saknar data från värdekedjan måste de redogöra för de ansträngningar som har gjorts för att ta fram informationen, skälen till att de inte lyckats erhålla informationen samt på vilket sätt företaget avser att i framtiden ta fram informationen.¹⁷ Dessutom ges företag möjlighet att använda schablondata, förutsatt att det finns en transparens kring detta i rapportering.¹⁸

¹⁴ Europeiska unionen. EU-kommissionens delegerade förordning (EU) 2023/2772, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32023R2772>

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Sveriges riksdag, Årsredovisningslag, (1995:1554, SFS 2024:1115) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/arsredovisningslag-19951554_sfs-1995-1554/

¹⁸ Europeiska unionen. EU-kommissionens delegerade förordning (EU) 2023/2772, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32023R2772>

3 Konsekvenser av CSRD

3.1 Stora företag kommer efterfråga data från underleverantörer

Redan idag efterfrågar många stora företag inom stål- och metallindustrin hållbarhetsdata från sina leverantörsled. Implementeringen av CSRD kommer dock innebära att de stora företagen behöver inhämta mer hållbarhetsdata från sina underleverantörer, däribland små och medelstora företag inom exempelvis komponenttillverkning, logistik, byggnation och underhåll. Vilka specifika data som kommer efterfrågas kommer att variera mellan olika leverantörsgrupper, branscher och enskilda företag.

De fullständiga konsekvenserna av CSRD för företag i leverantörskedjorna är än så länge inte helt klarlagt utan förväntas bli tydligare under de närmaste åren. Många stora företag är för närvarande fokuserade på interna förberedelser för att kunna uppfylla kommande rapporteringskrav. Dessa förberedelser inkluderar arbetsinsatser som väsentlighetsanalyser, ESRS-analyser för att identifiera dataluckor, etablering av rapporteringsrutiner, interna datainsamlingsprocesser samt förändringsarbete för att åtgärda brister i verksamheten.

De stora företagens interna fokus innebär att man ännu inte har identifierat de kravställningar och processer som berör datainsamlingen från leverantörskedjan. Det krävs att de stora företagen förankrar CSRD-arbetet i hela verksamheten och involverar exempelvis inköpsfunktionen innan effekten av rapporteringskraven märks av fullt ut i leverantörsledet. De stora företag som intervjuats menar därför att kravställningar och processer som gäller datainsamlingen från leverantörskedjan kommer att bli klarare under de närmaste åren.

3.2 Samarbete mellan små och stora företag

Intervjuade stora företag ser ett växande behov av att samarbeta med sina underleverantörer för att möta kraven på hållbarhet och rapportering enligt CSRD. Ett stort företag beskriver relationen med sina underleverantörer som ett partnerskap där man kan lära av varandra, vilket uppmuntrar till dialog och frågor. Dessa partnerskap blir särskilt relevanta för stora företag med en dominerande roll i lokalsamhället. De företagen tar ofta ett större ansvar när det gäller att stödja lokala underleverantörer.

Både stora företag och näringslivsfrämjande aktörer pekar på vikten av att ge underleverantörerna tid att anpassa sig. Stora företag menar att det första året kräver att alla parter får en möjlighet att prova sig fram för att hitta bra lösningar. Näringslivsfrämjande aktörer lyfter också att stöd och hjälp från de stora företagen är avgörande för att små och medelstora företag ska kunna leverera den hållbarhetsinformation som krävs.

Intervjuerna visar att stora företag i begränsad utsträckning har initierat dialog med sina underleverantörer. Detta bekräftas också i en nyligen genomförd undersökning

från Företagarna, där endast hälften av de svarande stora företagen uppgav att de påbörjat en sådan dialog.¹⁹

Även näringslivsfrämjande aktörer samt små och medelstora företag vittnar om att få företag har börjat få frågor om CSRD från kunderna. En möjlig förklaring till att de stora företagen ännu inte har initierat den typen av dialog är att värdekedjeanalysen, som är en central del av implementeringen av CSRD, och anses vara mycket utmanande för de stora företagen.²⁰

3.3 Företagen ska leverera data inom flera hållbarhetsområden

Implementeringen av CSRD innebär att små och medelstora företag kommer att behöva leverera data till stora företag inom flera hållbarhetsområden från den egna verksamheten och från deras leverantörsled. Det inkluderar till exempel klimatberäkningar, data om mänskliga rättigheter och arbetsvillkor.

Inom vissa ämnen i ESRS har företagen visserligen redan etablerade rutiner för att samla in vissa data från företag i leverantörsledet, men står nu inför utmaningen att växla upp och utöka datainsamlingen avsevärt. Inom andra ämnesområden finns begränsad erfarenhet av att samla in data, och där behöver arbetsprocesser och rutiner etableras.

Stora företag vittnar om att de redan idag särskilt fokuserar på ESRS S2 (Arbetstagare i värdekedjan) i sina dialoger med underleverantörer. Andra ämnen inom ESRS, såsom ESRS E4 (Biologisk mångfald och ekosystem), har däremot hittills fått mindre fokus. Kunskap om och förståelse för den egna verksamhetens inverkan på biologisk mångfald samt de risker och möjligheter som företagen har kopplat till ämnesområdet behöver utvecklas, särskilt i relation till leverantörskedjan.

Även ämnet ESRS S3 (Påverkade samhällen) är ett område där insamling och analys av data relaterat till leverantörskedjor kan komma att utgöra en utmaning för de rapporterade företag.²¹

3.4 Företag behöver se över processer för att tillhandahålla data

I intervjuer med stora företag framkommer det att deras underleverantörers hållbarhetsarbete och tillgång till data kommer att spela en allt större och mer avgörande roll i inköpsprocesser. De stora företagen indikerar att de kommer att ställa högre krav på både kvaliteten och kvantiteten av informationen som de erhåller från sina underleverantörer.

Underleverantörerna kommer i sin tur att behöva ge en mer detaljerad rapportering över sitt eget och sina leverantörers hållbarhetsarbete. Det antas att underleverantörer kommer behöva hantera ett ökat antal förfrågningar via till exempel frågeformulär, intervjuer och undersökningar i syfte att tillgodose de stora företagens informationsbehov.

¹⁹ Företagarna. Den gröna djungeln – Hållbarhetsredovisning och dess påverkan på små och medelstora företag. (2024) <https://www.foretagarna.se/politik-paverkan/rapporter/2024/den-grona-djungeln/> (Hämtad 2024-12-12).

²⁰ EFRAG. Implementation of ESRS: Initial Observed Practices from Selected Companies. (2024). <https://www.efrag.org/sites/default/files/media/document/> (Hämtad 2024-12-12)

²¹ Europeiska unionen. EU-kommissionens delegerade förordning (EU) 2023/2772, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32023R2772>

Även om det finns viss acceptans för schablondata i ESRS, framför allt för de första åren av CSRD-rapportering, är bedömningen att CSRD över tid kommer att driva en ökad efterfrågan på konkreta mätdata från hela värdekedjan. Detta förväntas i sin tur medföra en skärpt uppmärksamhet på hållbarhet i leverantörskedjan och kräva en mer avancerad nivå av rapportering av data från företaget i alla led.

Ett ökat fokus på hållbarhet, genom lagstiftning och rapporteringskrav, innebär en signal om att små och medelstora företag behöver omvärdera sina processer för att möta ökade krav och förväntningar från de stora företagen.

3.5 Företagen behöver ökad insyn i leverantörskedjan

Rapporteringskraven innebär att små och medelstora företag behöver ha en utökad kännedom om sina leverantörsled och kunna rapportera data om sin inverkan uppströms i värdekedjan. Att ta hela värdekedjan i beaktning är en viktig komponent av CSRD. Stora företag och näringslivsfrämjande aktörer betonar vikten av att små och medelstora företag börjar analysera sina egna leverantörskedjor i god tid för att till exempel kunna identifiera eventuella svagheter.

Stora företag och näringslivsfrämjande aktörer uppmuntrar också underleverantörerna att ta kontakt med sina kunder och själva ställa frågor om vilken typ av information som kommer att efterfrågas enligt CSRD. Därtill uppmuntras underleverantörerna att redan nu undersöka hur befintlig dokumentation är strukturerad. Ett annat förberedande steg är att säkerställa att dokumentation och data integreras i avtal med nya underleverantörer, exempelvis vid inköp av bränsle eller avfallshantering. Samarbeten med andra företag som har liknande datainsamlingsbehov kan också effektivisera arbetet.

Små och medelstora företag behöver även kunna hantera både kunders och sina egna potentiella intressen kring att skydda affärskritisk information. I likhet med stora företag står de inför ett dilemma när det gäller att balansera kravet på transparens inom CSRD med behovet av att skydda affärskritisk information. Den detaljerade informationen om exempelvis produkter och processer i leverantörsledet kan ibland vara direkt kopplad till företagets konkurrensfördelar, vilket skapar en tveksamhet hos vissa företag att fullt ut dela denna information.

3.6 CSRD är ett verktyg för att accelerera hållbarhetsarbete

Både företag och näringslivsfrämjande aktörer pekar på att CSRD ger möjligheter för små och medelstora företag (samt stora företag) att stärka sitt hållbarhetsarbete, vilket även kan stärka deras konkurrenskraft. Enligt en enkätundersökning bland Företagarnas medlemmar anser hälften av företagen, som arbetar med hållbarhetsrapportering, att hållbarhetsarbetet har stärkt deras varumärke, och drygt en tredjedel ser det som en konkurrensfördel.²²

Att hållbarhetsarbete kan stärka konkurrenskraft bekräftas även i den här studien. Intervjuade företag och näringslivsfrämjande aktörervittnar om att hållbarhetsarbetet bland annat leder till effektiviseringar i produktionen, ökat engagemang för hållbarhet internt och externt, större transparens i

²² Företagarna. Den gröna djungeln – Hållbarhetsredovisning och dess påverkan på små och medelstora företag. (2024) <https://www.foretagarna.se/politik-paverkan/rapporter/2024/den-grona-djungeln/> (Hämtad 2024-12-12).

leverantörskedjan, förbättrade möjligheter att jämföra företag med varandra, samt lättare att attrahera investerare och kapital.

4 Utmaningar att implementera CSRD

4.1 Komplex rapportering av hållbarhetsdata

Intervjuerna visar att små och medelstora företag möter stora utmaningar med CSRD. Regelverkets komplexitet gör det svårt för små och medelstora företag att rapportera den data som de stora företagen efterfrågar. Särskilt utmanande är att hållbarhetsområdena som inkluderas i ESRS-standarderna är breda, vilket kräver omfattande ämneskunskaper inom olika miljörelaterade och sociala frågor.

Situationen försvåras också av att de stora företagen redan idag ställer varierande krav på insamling och rapportering av data från små och medelstora företag, vilket gör att små och medelstora företag kan behöva lämna olika uppgifter till olika kunder. Komplexiteten förstärks ytterligare av att hållbarhetsrapportering är under ständig utveckling, med nya regelkrav och förtydliganden som löpande introduceras.

”Små och medelstora företag tycker det är jättekrångligt och undrar ofta hur de ska göra, vem de ska kontakta. Ofta kommer det upp att de inte kan göra det själva utan behöver ta in konsulter.”

- Näringslivsfrämjande aktör

Flera aktörer uttrycker att områdets komplexitet och bredd gör det svårt för företagen att bryta ner CSRD i förhållande till den egna verksamheten. Ett företag beskriver att det kan vara utmanande att få med sig de anställda och ledningsgruppen på det sätt som behövs för att möjliggöra implementeringen av CSRD. Detta anses bero på en kunskapslucka och att de inte ser en koppling mellan CSRD och den egna verksamheten.

4.2 Företag har begränsad kunskap om CSRD

Intervjuerna visar att många små och medelstora företag har begränsad kunskap om CSRD gällande både lagkravens innehåll och vad kraven innebär i praktiken. Många små och medelstora företag saknar även intern kompetens inom hållbarhet, vilket kan vara ett hinder för att förstå och möta de kommande kraven.

Intervjuer visar också att kunskapsnivån delvis varierar mellan olika branscher. Exempelvis kan företag med koldioxidintensiva produkter ha erfarenhet av att arbeta med miljömässig hållbarhet. På samma sätt kan företag som tillverkar produkter i områden med dokumenterad hög risk för barn- eller tvångsarbete ha erfarenhet av att arbeta med mänskliga rättigheter och social hållbarhet.

En annan faktor som påverkar mognadsgraden är erfarenheten av att arbeta med certifieringar. Företag som är certifierade enligt exempelvis ISO-standarder är vana att arbeta kontinuerligt med förbättringar inom till exempel hållbarhetsområdet.

En arbetsgivarorganisation beskriver att företag med tidigare erfarenhet av att vara underleverantörer till stora företag sannolikt har bättre förutsättningar att hantera CSRD, förutsatt att de får rätt stöd och utbildning. Samtidigt lyfter flera aktörer utmaningar i att tolka CSRD:s fulla omfattning och osäkerhet kring behovet av kompetens för att implementera rapporteringen.

”Tror man kan svara men kvaliteten är nog skiftande. Många hör av sig till en konsult och betalar dyrt för hjälpen för att de inte ens orkar sätta sig in i vad kunden efterfrågar.”
- Näringslivsfrämjande aktör

4.3 Företag är inte proaktiva när det gäller CSRD

Den begränsade kännedomen och bristen på dialog mellan stora företag och deras underleverantörer beskrivs som en bidragande orsak till att många små och medelstora företag inte upplever CSRD som särskilt brådskande eller viktigt för dem. Flera av de intervjuade uttrycker att små och medelstora företag, som är underleverantörer till stora företag, tenderar att agera först när de stora företagen ställer direkta krav på information. Detta innebär att de stora företagens konkretisering av förväntningar är avgörande för att skapa medvetenhet.

Samtidigt riktar de små och medelstora företagen oftast sitt fokus mot kärnverksamheten, särskilt i regioner med hög industriell aktivitet och nyetableringar, såsom i norra Sverige. För små och medelstora företag i till exempel stålindustrin, där arbetsbelastningen redan är hög, saknas incitament att prioritera hållbarhetsfrågor som inte omedelbart upplevs som nödvändiga.

En näringslivsfrämjande aktör menar att företag med färre än 50 anställda tenderar att lägga sitt fokus på dagliga operativa utmaningar, snarare än att fokusera på långsiktigt omställningsarbete för minskad hållbarhetspåverkan i verksamheten.

4.4 CSRD skapar ökad administrativ börda för företag

Studien visar att många små och medelstora företag ser CSRD och de ökade kraven från kunder som en administrativ börda snarare än en möjlighet till affärsnytta. I intervjuerna framgår att många företag anser att arbetsuppgifterna kring rapporteringen inte bidrar till affärsmöjligheter utan snarare att det riskerar att påverka lönsamheten negativt.

Initialt innebär de ökade kraven från kunder ökade kostnader. Bland annat i form av arbetstid för datainsamling och beräkningar, systemstöd för att kunna hantera data och information effektivt och med hög kvalitet samt utbildningar för att säkerställa kompetensen hos personalen som ska arbeta med att möta kundernas krav.

4.5 Företag har begränsat med tid och resurser

Små och medelstora företag inom tillverkningsindustrin arbetar oftast under stor tidspress. De har sällan möjlighet att pausa för att arbeta med annat än kärnverksamheten. Tidsbristen gör det svårt för små och medelstora företag att kompetensutveckla sin personal. En näringslivsfrämjande aktör berättar att erbjudna utbildningar och stödinsatser inom hållbarhetsområdet har fått lågt deltagande eftersom företagen inte har tid att delta.

Flera näringslivsfrämjande aktörer anser att frustration kan uppstå när små och medelstora företag, på grund av ny lagstiftning, förväntas göra förändringar som de saknar resurser och tid att hantera. Redan idag upplever många små och medelstora företag att det är tidskrävande att möta de stora företagens krav på information.

Införandet av CSRD ställer krav på en snabb omställning och ökad omfattning av hållbarhetsarbete, vilket ytterligare ökar arbetsbelastning. Många små och medelstora företag saknar ansvarig personal för hållbarhets- eller kvalitetsarbete.

Ett exempel från intervjuerna är ett företag med färre än tio anställda, där vd:n ensam har ansvar för allt som rör hållbarhet.

Enligt näringslivsfrämjande aktörer är det också en utmaning att många små och medelstora företag står i beroendeställning till stora företag. Detta gäller särskilt de små och medelstora företag som levererar till enbart en eller ett fåtal stora kunder. Underleverantörerna är ofta beroende av stöd från de stora företagen i både tolkning av regelverket och hantering av data för hållbarhetsrapportering.

"Ett litet företag kan inte välja sina kunder, därför krävs det stöttning från storbolagen för att de ska kunna uppnå kraven."

- Näringslivsfrämjande aktör

4.6 Risk att CSRD prioriteras framför verksamhetsutveckling

Intervjuade aktörer vittnar om en viss oro för att små och medelstora företags rapportering av data till kunder riskerar att bli en skrivbordsprodukt som inte utvecklar företagets hållbarhetsarbete. Det finns även farhågor om att krav från kunder tar tid och resurser från viktiga utvecklingsområden såsom teknik- och produktutveckling samt affärsutveckling.

Aktörerna uttrycker även att resurser som läggs på datainsamling, rapportering och administration kan minska företagets möjlighet att genomföra konkreta miljö- och klimatförbättringar samt investeringar i forskning och utveckling (FoU). Detta riskerar att fördröja faktiska framsteg, vilket kan ha negativa konsekvenser för företagets långsiktiga konkurrenskraft och hållbarhetsarbete.

"Det finns en jättestor frustration över all byråkrati. Det leder inte till bättre miljö. Det blir mindre tid och pengar till konkreta lösningar som skulle ha en större positiv miljöpåverkan."

- Branschorganisation

Intervjuerna pekar på att företag som inte vill, alternativt inte har tillräckliga kunskaper eller resurser, för att anpassa sig till CSRD och kundernas krav riskerar att förlora affärsmöjligheter. Aktörer uttrycker en oro för att regelverket kan förstärka skillnader mellan de företag som ligger i framkant i den gröna omställningen och de som ännu inte kommit så långt i sitt omställningsarbete. Dessa skillnader riskerar att bli extra tydliga bland mindre företag.

Exempelvis lyfts att mindre företag utan kollektivavtal eller ISO-certifiering kan utsättas för fördomar och diskriminering vid inköp hos stora företag. En vanlig fördom är att dessa företag, på grund av sin storlek, skulle sakna kontroll över sin dokumentation och sina leverantörsled. Detta kan i sin tur påverka deras möjligheter att konkurrera och upprätthålla affärsrelationer på marknader där hållbarhetskrav får allt större betydelse.

4.7 Svårt för företag att samla in och verifiera hållbarhetsdata

En annan upplevd utmaning är att samla in och verifiera data om exempelvis koldioxidutsläpp från både den egna verksamheten och underleverantörer. Flera små och medelstora företag och näringslivsfrämjande aktörer har uttryckt osäkerhet kring datakvalitet. Företagen är oroliga för att lämna felaktiga uppgifter, vilket skulle kunna leda till anklagelser om så kallad grönmalning. På grund av detta efterfrågar några aktörer verktyg för att jämföra och kvalitetssäkra insamlade data. Även enkla uppgifter, som bränsleförbrukning för tjänstebilar, kan bli en tidskrävande process om strukturer och rutiner för datainsamling saknas.

I intervjuerna framkommer att många små och medelstora företag har begränsad kunskap om och insyn i sina leverantörskedjor, vilket utgör en betydande utmaning för att ta fram efterfrågad hållbarhetsinformation. Små och medelstora företag kan vara ovilliga att dela information om sina underleverantörer eftersom de inte vill att deras kunder ska vända sig direkt till underleverantörerna. För företag inom branscher med komplexa leverantörskedjor, som stålindustrin och andra tunga industrier, är dessa utmaningar särskilt påtagliga.

Flera aktörer tror att certifieringar kan komma att spela en viktig roll vid implementeringen av CSRD. Även om de är frivilliga, erbjuder certifieringar en trygghet för både kunder och revisorer och ger en signal om att företaget uppfyller högt ställda hållbarhetskrav. En arbetstagarorganisation uppger att små och medelstora företag är vana vid att arbeta med certifieringar för att kunna bli underleverantörer till större företag inom basindustrin. Att uppnå och upprätthålla dessa certifieringar kan dock innebära betydande kostnader och kan kräva resurser, vilket kan vara en utmaning för mindre företag.

5 Behov av stödinsatser

I det här kapitlet beskriver vi stöd och insatser som små och medelstora företag behöver för att hantera utmaningar i implementeringen av Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD).

5.1 Mer konkret information som lyfter affärsmöjligheter

Denna studie visar att små och medelstora företag har relativt låg kunskap om CSRD och behöver mer information för att möta de nya kraven. Det är viktigt att även företag som inte direkt omfattas av CSRD förstår dess relevans och att förberedelser bör påbörjas i god tid. Informationen bör tydliggöra affärsmöjligheter och hur CSRD kan stärka företagets konkurrenskraft. En koppling mellan CSRD och kundernas krav på hållbarhet samt konkreta fördelar för små och medelstora företag bör framhävas. Budskapet måste vara konkret och anpassat till företagets verklighet, eftersom hållbarhet ibland uppfattas som abstrakt av små företag.

I intervjuerna lyfts att aktörer på flera nivåer kan spela en nyckelroll i att sprida information om CSRD till små och medelstora företag. Till exempel näringslivsfrämjande aktörer kan bidra med framför allt allmän vägledning om CSRD och vad regelverket kan innebära för möjligheter för små och medelstora företag. Utöver allmän vägledning behöver många företag även branschspecifik information. Branschorganisationer har därför en viktig roll i att öka medvetenheten och engagera sina medlemmar genom goda exempel och utbildningar.

Studien visar även att stora företag kan spela en viktig roll i att informera och stötta sina leverantörer. Genom dialog och samarbete kan små och medelstora företag få vägledning i hur de ska agera för att möta kundernas specifika behov och krav. Detta är särskilt värdefullt eftersom kraven på hållbarhetsdata från leverantörerna varierar mellan olika kunder.

I intervjuerna föreslås också en lättillgänglig väglednings- och rådgivningsfunktion. Syftet är att små och medelstora företag ska ha någon funktion att vända sig till med frågor och funderingar kopplat till CSRD. Denna funktion skulle dels underlätta för små- och medelstora företag att komma i gång med CSRD, dels stötta företagen att fortsätta utvecklas inom området. Enligt förslaget bör antingen en myndighet eller andra typer av näringslivsfrämjande aktörer ansvara för funktionen.

”Bra om man kunde haft någon att ringa, en stödfunktion som man kunde få hjälp och svar på frågor.”

– Näringslivsfrämjande aktör

För företagsspecifik rådgivning angående exempelvis hållbarhetsanalyser eller utsläppsberäkningar hänvisas företagen ofta till konsulter, men många små företag har inte resurser för att anlita konsulter. Subventioner, bidrag eller checkar för att finansiera extern rådgivning lyfts i intervjuerna fram som förslag på lösningar på denna utmaning.

5.2 Stöd kring ökade baskunskaper om hållbarhet

En grundläggande förståelse för hållbarhet är avgörande för att små och medelstora företag ska kunna leverera den hållbarhetsdata och åstadkomma den nivå av hållbarhetsarbete som stora företag väntas efterfråga. Flera aktörer lyfter därför vikten av att små och medelstora företag säkerställer att rätt kompetens finns internt för att kunna möta kundernas krav. Många mindre företag saknar en hållbarhetsansvarig. När kraven ökar kring hållbarhet växer behovet av att utse en ansvarig som exempelvis kan säkra framdrift i hållbarhetsarbetet och koordinera datainsamling till kunder.

Inom små och medelstora företag finns olika behov av hållbarhetskunskap beroende på nivå inom företagen: ledningsgruppen behöver kunna fatta strategiska beslut kopplat till hållbarhet och affärsutveckling, medan de anställda snarare behöver en grundläggande förståelse för hållbarhet och företagets hållbarhetsarbete. Enskilda medarbetare kan behöva spetskunskap inom enskilda frågor som rör deras roll i hållbarhetsarbetet.

Utbildningar i specifika hållbarhetsfrågor, exempelvis klimatberäkningar och mänskliga rättigheter, kan lägga en kunskapsgrund som sedan knyts samman med CSRD-kraven. Företag uppmantras också att prioritera omvärldsbevakning och delta i kompetenshöjande aktiviteter för att hålla sig uppdaterade om de senaste kraven och bästa praxis.

5.3 Mallar, verktyg och goda exempel

Ett återkommande tema i intervjuerna är behovet av praktiska verktyg som gör det enklare för små och medelstora företag att möta deras kunders behov kopplat till CSRD. Mallar och goda exempel framhålls som särskilt värdefulla för att ge företag en uppfattning om hur rapporteringen kan struktureras. Mallar kan exempelvis stötta i datainsamling och klimatberäkningar. Goda exempel kan ge inspiration och lärdomar kring hur andra på ett framgångsrikt sätt har löst uppgiften. En aktör anser att om det inte finns några riktlinjer så kommer alla företag bli tvungna att hitta på egna lösningar.

I intervjuerna framkommer att några aktörer ser behov av en digital informationsplattform som en central resurs för att underlätta och vägleda små och medelstora företag. En sådan plattform bör samla både generell information om CSRD, och mer konkret information som sätter enskilda upplysningskrav inom ESRS i relation till befintliga krav inom nationell lagstiftning, såsom arbetsvillkor eller miljölagstiftning. Plattformen bör vara lättillgänglig, kontinuerligt uppdaterad och ge en tydlig översikt över de krav och riktlinjer som gäller.

Även om konkreta mallar och verktyg efterfrågas är det samtidigt viktigt att betona att CSRD är utformat för att varje stort företag som rapporterar ska genomföra

företagsspecifika analyser och bedömningar utifrån just deras verksamhet och leverantörskedja.

Vissa aktörer lyfter att regelverket medvetet är utformat för att ge viss flexibilitet, för att marknaden ska kunna utveckla egna lösningar. Stödinsatser behöver därför balansera mellan att ge konkreta riktlinjer anpassat för små och medelstora företag och att lämna utrymme för företagsspecifika lösningar.

6 Summerande slutsatser

I det här kapitlet presenterar vi summerande slutsatser om hur Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) påverkar små och medelstora företag indirekt.

6.1 Osäkert hur CSRD påverkar små och medelstora företag

Den här studien visar att det fortfarande är stora osäkerheter kring hur små och medelstora företag kommer att påverkas av CSRD. De stora företagen har fullt upp med att förbereda sig internt inför sina första CSRD-rapporter och de är inte redo att klargöra för hur deras rapportering kommer påverka deras underleverantörer i detalj; varken kopplat till exakt vilken data som de kommer efterfråga eller exakt hur CSRD kommer påverka deras relationer med deras underleverantörer.

Dessutom pågår diskussioner inom EU kring CSRD:s framtid, vilket skapar ännu större osäkerhet kring vad lagstiftningen kommer att innebära i praktiken för små och medelstora företag. Allt detta skapar osäkerheter kring vilka konsekvenser som CSRD kommer ha i praktiken för företag.

6.2 Företag behöver förbereda sig och förberedas inför CSRD

Även om det finns osäkerheter kring hur de i detalj kommer att påverkas av den nya lagstiftningen behöver små och medelstora företag arbeta proaktivt för att kunna möta deras kunders framtida krav. CSRD innebär en möjlighet att positionera sig för företag. För att de ska dra nytta av de affärsmöjligheter som CSRD medför och inte hamna på efterkälken i den gröna omställningen behöver små och medelstora företag förbereda sig inför CSRD redan nu. De har själva ett ansvar att bygga kompetens och skapa dialog med nyckelkunder för att förstå kundernas kommande behov och krav.

Samtidigt är det orealistiskt att tänka att små och medelstora företag på egen hand ska lösa sina förberedelser utan stöd. Det är därför viktigt att andra aktörer i samhället tar sitt ansvar och stöttar företagen i deras förberedelser. Näringslivsfrämjande aktörer, branschorganisationer, myndigheter och stora företag har alla en roll att spela i arbetet med att säkerställa att små och medelstora företag är redo inför CSRD. Genom mer konkret information om CSRD, kunskap om vad som krävs för att möta kraven i den nya lagstiftningen samt mallar, verktyg och goda exempel är det möjligt att rusta de små och medelstora företagen så att de står redo att hantera CSRD på bästa sätt.

Referenser

EFRAG. Implementation of ESRS: Initial Observed Practices from Selected Companies. (2024). <https://www.efrag.org/sites/default/files/media/document/> (Hämtad 2024-12-12)

Europeiska unionen, Europaparlamentets och Rådets direktiv (EU) 2022/2464, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2464>

Europeiska unionen. EU-kommissionens delegerade förordning (EU) 2023/2772, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32023R2772>

Företagarna. Den gröna djungeln – Hållbarhetsredovisning och dess påverkan på små och medelstora företag. (2024) <https://www.foretagarna.se/politik-paverkan/rapporter/2024/den-grona-djungeln/> (Hämtad 2024-12-12).

Sveriges riksdag, Årsredovisningslag, (1995:1554, SFS 2024:1115) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/arsredovisningslag-19951554_sfs-1995-1554/

Tillväxtverket, EU-taxonomi om hållbara investeringar - hur påverkas små och medelstora företag?, (2023), <https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/publikationer/publikationer2023/eutaxonomi-om-hallbarainvesteringarhur-paverkassmaochmedelstoraforetag.3716.html>

Du kan ladda ned Tillväxtverkets publikationer på tillvaxtverket.se.

© Tillväxtverket

Stockholm, Februari, 2025

Digital: ISBN 978-91-90068-09-0
0517

Har du frågor om den här publikationen, kontakta:

Caroline Dahlbom

Telefon, växel 08-681 91 00